

MUSTAFA MUTLU İLE KARAGÖZ ÜZERİNE BİR SÖYLEŞİ

Zehra KIMIŞOĞLU*

Gölge oyununa yıllarını vermiş, emekli devlet tiyatro sanatçısı ve karagöz ustası Mustafa Mutlu ile Uluslararası Kukla ve Gölge Oyunları Birliği (UNIMA)'nın Ankara'daki milli merkezinde 05.08.2013 tarihinde bir röportaj gerçekleştirdik.

-Hocam öncelikle kendinizden bahsedebilir misiniz?

Ben Mustafa Mutlu 1942 Ankara doğumluyum İlk, orta, lise tahsilimi Ankara'da yaptım. Üniversite tahsilimi de Ankara'da yaptım. İtalyan filolojisini kazandım, hoşuma gitmedi. O sırada Dil-Tarih'te tiyatro bölümü açılıyor dediler, hemen kaydımı yaptırdım, ilk mezunlarındanım. Memuriyet hayatım şöyle gelişti, askerlikten sonra Kültür Bakanlığı'nda çalıştım. O zamanki adı Milli Folklor Araştırma Dairesi'ydi. Halk tiyatrosu konusuyla ilgilendim. Bir gün devlet tiyatrosuna bilet almaya gittiğimde Turgut

---

* Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 948@atauni.edu.tr

Özakman Hoca ile karşılaştım. Onlar da benim karagözle ilgilendiğimi biliyorlarmış, sınava girdim ve kazandım 40 sene üzerinden emekli oldum.

-Karagöze ilginiz nasıl başladı?

Çocukluğumda sinema, tiyatro yaygındı. Ama Ramazan aylarında Hayali Küçük Ali'nin sahur programlarındaki karagöz oyunlarını dinlerdim. Kendisi Cebeci'de otururdu, temsillerini izlerdik. Bu zamanla alışkanlık haline geldi. Babam da duvarda elleriyle gölge şekilleri yapardı. Ağabeyimle birlikte gölge tiyatrosu yapalım dedik. Perde yaptık, gaz lambasıyla perdeyi tutuşturduk. Zamanla kartondan şekiller yapmaya başladık. Hobi giderek gelişti. Üniversite çağında kader beni tiyatroya sevk etti.

-Hocalarımız kimler?

Metin And, Özdemir Nutku, Sevda Şener hocalardan karagözün nazariyetini, Alman Max Malkin'den de kukla tekniğini öğrendim.

-Metin And...

Metin And Hoca'yı rahmetle anıyoruz. Sinema, bale, tiyatro üzerine güzel çalışmalar yaptı. Karagözü Türkiye'ye sevdirdi. Eğer karagöz bugün bir yere geldiyse bu Metin And'ın sayesinde olmuştur.

-Gölge oyununu usta-çırak ilişkisi bağlamında ele alırsak yetiştirdiğiniz çıraklar var mı?

Her kursta pek çok öğrencim oldu. Ali Nihat Alkan, Mustafa Tiven, Aliş Mübarek. Bursa'da da yetiştirdiğim öğrenciler var.

-Yurt Dışında da Karagöz gösterilerinde bulundunuz mu?

Tabii. Almanya, İspanya, Portekiz, İngiltere, Avusturya, Çin, Kanada, Moldova, Finlandiya, Polonya, Hakasya Cumhuriyeti, Suriye, Tunus, Arnavutluk, Makedonya.

Karagöz-musiki ilişkisi üzerinde durursak,

Karagöz oyunlarında her tipin şarkısı vardır. Beş şarkısı mevcut olan tipler bile mevcuttur. Karagöz'ün, Hacivat'ın, Acem'in, Karadenizli'nin, Bebe Ruhi'nin şarkısı bellidir. Bunların notaları da var. Her karagözcü bunları bilmek ve söylemek durumundadır. Müziksiz karagöz oyunu olmaz, Seyircinin bundan zevk alması lazım. Müziksiz karagöz yavan olur. Karagözcü iyi bir ses eğitimi almalı, hiç değilse kulağı iyi olmalı. Yoksa tef çalma, nareke çalma, şarkıları söyleme olur mu?

-Siz geleneğe bağlı bir hayali misiniz?

Tacettin Diker, Orhan Kurt, ve ben Ragıp Tuğtekin Hoca'nın öğrencileriyiz. Biz geleneğe devam ettik.

-Farklı tarzda hayaliler var mı?

Hayali Küçük Ali, Metin Özlen, Ünver Oral

-"Of Hay Hak" söyleyişi neyi ifade eder?

Tanrıya bir yakarıştır. Bazı karagözcüler söyler bazıları söylemez. Yanlış olarak efend-i hak diyenler de var elbette

-Perde gazellerindeki tasavvufi boyutu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Hayal ile gerçek. İnsan öldükten sonra hayal oluyor. Kalıcı ışık. Güneş ışığı o da belli bir zaman sonra yerini Aya ter ediyor. Yıldızları ışıktan göremiyoruz. Gün ışığı onları gizliyor. Işık, ateş şamanlıkla ilgisi olan öğeler.

-Türkiye'de bayan karagözcü bulunuyor mu?

2000 yılında devlet tiyatrolarında 6 ay kurs verdim. Karagöz yapım ve onarımı diye. Burada Ankara Üniversitesi Tiyatro Bölümünden iki bayan öğrencim vardı. O kadar iyi yetiştiler ki Karagöz ile Hacivat'ın sesini tıpkı erkekler gibi çıkarmaya başladılar.

-Bayan karagözcünün yok denecek kadar az olmasının nedeni nedir?

Eziyetli, zor bir meslek. El çabukluğu, güç gerektiren yorucu bir iş. Gerekteğinde sahneyi taşıyacak, 20-25 kiloluk bir malzemeyi yükleneyecek sayısız merdiven çıkacak.

-Karagözü diğer halk tiyatrosu unsurlarıyla karşılaştırsak,

Karagözde her şey tek kişiye bağlı. Yönetmen, müzisyen, aktör, dansçı vb. hepsi hayali

-Karagözü modernleştirme çabaları hakkında neler diyebilirsiniz?

Oyunlarda günümüzün dili kullanılmalı, duruma, sahne ve izleyiciye göre bir takım düzenlemeler olabilir. Karagöz tasvirlerinin standart boyu 30-32 cm civarındadır. Bazı Karagöz sanatçılarının Mazhar Hocanın, Cin Baba'nın tasvirleri 50 cm'den büyüktür. Yine Tuncay Tanboğa'nın da öyledir. Gençler Karagözü modernleştirilim mi diyorlar? Fakat canlı karagöz benim hiç tasvip etmediğim bir durumdur.

-Karagöz Sanatı ve Sanatçıları adlı kitabınızı nasıl hazırladınız?

7-8 yılda hazırladım. Birebir sanatçılarla görüştüm. Hepsi de çok yardımcı oldu.

Emekli olduktan sonra çalışmalarınızı sürdürüyor musunuz?

Emekli olduktan sonra Karagöz bitmedi. Sevdası devam ediyor. Okullarda, gösteri merkezlerinde oyunlar sergiliyoruz. Üniversitelerde konferanslar veriyor, atölye çalışmaları yapıyoruz. Tabi yurt dışına da gidiyoruz.

Yeni projeleriniz var mı?

Var. Kitap olarak Orta Oyunu Sanatı ve Tekniđi. Ama kim bastıracak?

Son olarak karagöz nasıl yaşatılmalı?

Karagöz güzel bir dünya, bir anda yorgunluğunuzu unutuyorsunuz. Karagözün büyülü bir dünyası var. Güzel sanatlar fakültesinde bölümler açılmalı, öğrenciler yetiştirilmeli, karagöz, üniversitelerde ders olarak okutulmalı böylece Karagöz nesilden nesile aktarılacak, yazarlar, oyuncular, araştırmacılar yetişecek.

-Vaktinizi ayırdığımız için teşekkürler

-Ben teşekkür ederim.